

**FEHMARN BELT
INNOVATION**

Interreg

Kofinanziert von
der Europäischen Union
Medfinanziert af
Den Europæiske Union

Deutschland – Danmark

ROADMAP

FEHMARNBELT REGION

Food & Biotech

INDHOLD

01	Resumé	03
02	Indledning	04
03	Metode	06
04	Resultater	08
	4.1 Igangværende projekter	08
	4.2 Potentiale i regionen	12
	4.3 Udvikling og fastholdelse af arbejdskraft	16
	4.4 Regionen som førende bioøkonomisk økosystem	19
	4.5 Fremtidssikret ernæring og fødevareproduktion	22
05	Konklusion	26
06	Partnere	27

Kiel, Januar 2026

Rapporten er udarbejdet af Franziska Stalf på vegne af Fehmarn Belt Innovation Project.

1. Resumé

„Hvordan kan fødevare- og bioteknologisektoren i Femernbælt-regionen udvikle sig på en fremtidssikret måde?“ Dette overordnede spørgsmål er omdrejningspunktet for denne rapport. På en workshop med aktører fra Tyskland og Danmark blev projekter, regionale styrker og fremtidige udviklingspotentialer analyseret og videreudviklet i fællesskab. På baggrund af denne analyse blev tre prioriterede fremtidstemaer identificeret og konkretiseret i 3 ”roadmaps”.

De tre prioriterede fremtidstemaer er:

- 1. Udvikling og fastholdelse af kvalificeret arbejdskraft**
- 2. Regionen som førende bioøkonomisk økosystem ("Biocon Belt"¹)**
- 3. Fremtidssikret ernæring og fødevareproduktion**

Alle tre temaer bygger på Femernbælt-regionens særlige styrker, herunder et eksisterende forsknings- og uddannelsesmiljø, eksisterende test- og skaleringsinfrastrukturer samt en stærk landbrugs- og fødevaresektor.

En central erkendelse går på tværs af alle temaområder: Der er behov for en styrket grænseoverskridende udveksling og et fælles, transnationalt Femernbælt-mindset blandt de involverede aktører.

De 3 udarbejdede roadmaps skal forstås som strategiske pejlemærker og første udkast. Næste skridt er at kvalificere de 3 roadmaps i dialog med relevante interessenter – særligt de erhvervsmæssige aktører – og efterfølgende, i samarbejde med beslutningstagere og interessenter, politikere og forvaltninger, at skabe de nødvendige strukturelle og finansielle forudsætninger for gennemførelse.

Målet er at sætte aktører i både Tyskland og Danmark i stand til at bevæge sig fra videndeling til fælles handling og videreudvikle Femernbælt-regionen som et modelområde for grænseoverskridende innovation inden for fødevare- og bioteknologisektoren.

[1] "Biocon Belt" er en arbejdstittel for det biosolutions arbejde rapportens udgivere gerne ser udfolde sig hen over Femern Bælt.

2. Indledning

Grænseoverskridende innovation i Femernbælt-regionen

Opbygningen af grænseoverskridende innovationsnetværk og samarbejder i den dansk-tyske Femernbælt-region er omdrejningspunktet for Interreg-projektet Fehmarn Belt Innovation (FBI). Regionen forbinder ikke alene to lande geografisk, men også økonomisk og samfundsmæssigt. Tyskland og Danmark står over for sammenlignelige udfordringer, herunder beskæftigelse, økonomisk omstilling og stigende miljø- og klimakrav.

Et funktionelt innovationsrum tager form

Den strategisk gunstige beliggenhed mellem den danske region Sjælland og de nordtyske kredse Ostholstein og Plön samt byerne Lübeck og Kiel udgør et stærkt fundament for innovationsrummet Femernbælt. Åbningen af Femernbælt-tunnelen vil yderligere styrke forbindelsen og accelerere den grænseoverskridende udveksling. Med den stigende infrastrukturelle sammenkobling opstår et funktionelt erhvervs- og arbejdsmarked, som skaber nye muligheder for forretningsudvikling, teknologioverførsel og fælles innovation.

Yderligere dynamik tilføres området gennem en politisk ny strukturering på dansk side: Fra 1. januar 2027 sammenlægges Region Sjælland og Region Hovedstaden til den nye Region Østdanmark. Denne nye region med 50% af Danmarks befolkning har gode muligheder for yderligere styrke Femernbælt-regionens betydning.

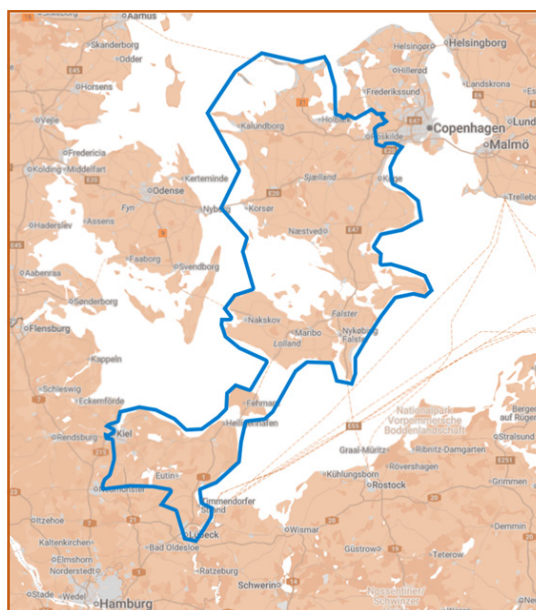

Illustration af Femernbælt-regionen

Sektoren "fødevarer og bioteknologi" i fokus

Fødevarer og bioteknologi udgør en væsentlig erhvervssektor med et stort innovationspotentiale på begge sider af Femernbælt. De nuværende globale fødevarer systemer vurderes i stigende grad som ikke-bæredygtige². Der er behov for nye løsninger, som kan sikre forsyningen af sunde fødevarer til en voksende befolkning, reducere miljøbelastningen og samtidig styrke forsyningssikkerheden og den national og regionale selvstændighed.

Her spiller både landbaserede værdikæder og marine ressourcer en central rolle. Blå bioteknologi og udnyttelsen af marine ressourcer åbner nye perspektiver for fremtidens fødevarer – bl.a. gennem alternative proteinkilder eller biobaserede ingredienser. Samtidig får emner som cirkulær økonomi, affaldsreduktion og nye teknologier til en mere bæredygtig fødevarerproduktion stadig større betydning. Regionen er kendetegnet ved en stærk landbrugssektor.

Der findes en bred vifte af institutioner inden for fødevarer og bioteknologi, herunder klynger, netværk, handelskamre, forskningsinstitutioner og virksomheder. Denne aktørkreds er allerede blevet systematisk kortlagt i FBI-projektet gennem en aktøranalyse³, hvor de relevante organisationer er beskrevet og suppleret med kontaktpersoner.

Workshopdeltagerne til denne rapport repræsenterer dog kun et udsnit af dette samlede aktørlandskab. Udvælgelsen af de inviterede aktører tog primært udgangspunkt i de tematiske fokusområder i det nye Interreg-projekt Fehmarn BioLink . (Se side 18)

Mål: Opbygning af bæredygtige netværk

Målet med aktiviteterne er at etablere et varigt og bæredygtigt netværk bestående af erhvervsfremmeaktører, klyngeorganisationer og brancheforeninger, forsknings- og vidensinstitutioner samt interesserede virksomheder. Med afsæt i fælles idéer og behov skal der udvikles strategiske mål og tiltag, som kan danne grundlag for et langsigtet samarbejde. De udviklede tilgange samles i denne roadmap og skal fungere som afsæt for etableringen af et fælles innovationsrum.

[2] Se bl.a

<https://www.food.dtu.dk/newsarchive/2025/06/foedevarer-systemet-maa-aendres-og-vi-skal-handle-nu>

[3]

<https://ehsj.dk/content/ydelser/fehmar-belt-innovation-fbi/27747143-8051-49b7-8046-20a5007376ee/>

3. Metode

Målrettet inddragelse af relevante aktører

For systematisk at forberede opbygningen af et bæredygtigt netværk blev der den 4. december 2025 afholdt en workshop. Formålet med workshoppen var at samle relevante aktører fra den dansk-tyske Femernbælt-region, synliggøre eksisterende aktiviteter og i fællesskab udvikle konkrete tilgange til et fremtidigt samarbejde. Deltagerkredsen bestod af klyngeorganisationer, forskningsinstitutter, universiteter samt innovations- og vidensoverførselscentre.

Workshoppen – struktur og forløb

Workshoppen var opbygget efter en klar og struktureret proces. Indledningsvis var fokus på gensidig præsentation og forventningsafstemning. Herefter blev eksisterende aktiviteter, styrker og igangværende initiativer i regionen kortlagt og suppleret med relevante "overregionale" påvirkningsfaktorer. Deltagernes forskellige kompetencer og roller bidrog til at skabe et nuanceret og helhedsorienteret billede.

Forud for workshoppen var en række vigtige beslutningstagere blevet interviewet med henblik på at deres input kunne indgå i workshoppen.

Med afsæt i den aktuelle status identificerede deltagerne fremtidige potentialeområder for Femernbælt-regionen inden for fødevarer og bioteknologi. Disse potentialer blev drøftet og efterfølgende prioriteret i tre overordnede fremtidstemaer, som dannede grundlag for det videre arbejde.

I et efterfølgende, mere dybdegående World Café-format fik deltagerne mulighed for at konkretisere de prioriterede fremtidstemaer. Her var fokus især på at identificere centrale aktiviteter, udfordringer og muligheder samt på at pege på relevante interessenter.

Efterfølgende arbejdede tværfagligt sammensatte ekspertgrupper med at omsætte indholdet til udkast til roadmaps. Den tidsmæssige horisont blev fastlagt af eksperterne selv og varierer derfor fra tema til tema. Resultaterne blev til sidst samlet, drøftet og kvalificeret i plenum.

De udarbejdede roadmaps skal fremover fungere som et strategisk orienteringsgrundlag for opbygningen af et grænseoverskridende innovationsnetværk i Femernbælt-regionen. De udgør et første udkast. I forlængelse af workshoppen vil roadmaps blive gennemgået og yderligere konkretiseret i dialog med relevante interessenter, ligesom de stilles til rådighed for de aktører, der måtte ønske at bruge dem som afsæt for fremtidige drøftelser.

4. Resultater

4.1 Igangværende projekter

I forbindelse med workshoppen blev der identificeret en række igangværende projekter, initiativer og tematiske fokusområder med direkte relevans for fødevare- og bioteknologisektoren i Femernbælt-regionen. Samlet set tegner der sig et billede af et allerede eksisterende, mangfoldigt og innovationsøkosystem, som spænder fra forskning og uddannelse over industriel anvendelse til støtte for iværksætteri og startups.

Forskning, uddannelse og vidensoverførsel

Et centralt fokusområde i regionen er den tætte kobling mellem videregående uddannelser, anvendt forskning og industrielle projekter. Universiteter og forskningsinstitutioner samler kompetencer inden for kemi, bioteknologi og fødevareteknologi – ofte i direkte samarbejde med regionale virksomheder. Studerende inddrages aktivt, blandt andet gennem specialeprojekter og case competitions.

Eksempler herpå er Centrum for Industriel Bioteknologi (CIB) ved Technische Hochschule Lübeck, som i samarbejde med regionale industripartnere – særligt inden for fødevareproduktion – arbejder med fermenteringsbaserede processer, samt uddannelses- og forskningsinitiativer i Danmark, herunder omkring Campus Kalundborg, der målrettet opbygger uddannelsestilbud inden for bioteknologi og Industri 4.0.

Et vigtigt løft for den grænseoverskridende vidensoverførsel bliver desuden Interreg-projektet Fehmarn Bio Link, som starter den 1. april 2026. Projektet har til formål at samle begge landes styrkepositioner i et fælles innovationsøkosystem baseret på Triple Helix-modellen (erhvervsliv – forskning – offentlig sektor).

Test-, pilot- og skaleringsinfrastrukturer

Flere aktører fremhævede regionens særlige styrker inden for test-, pilot- og skaleringsinfrastruktur til fødevarer- og bioteknologiske løsninger. Med faciliteter som bl.a. FERMHUB er der gode forudsætninger for at afprøve og videreudvikle innovationer ikke blot i laboratorieskala, men også i førindustrielle rammer. Derudover udvikles Campus Kalundborg, hvor der i 2028 åbner ca. 12.000 m² nyt campus byggeri, med både state-of-the-art laboratorier og hele 3 pilotanlæg, 2 til klassisk gær-baseret fermentering (GMO1, food grade) i størrelsesordenen 100L fermentering, og 1 til solid state fermentering, forventeligt helt oppe i 600L størrelsen på inkubator og tromlefermentor.

Den nødvendige tekniske infrastruktur er således allerede til stede i regionen.

Blå bioteknologi og marine ressourcer

Et andet centralt fokusområde er blå bioteknologi. Projekter og startups arbejder blandt andet med algefermentering, udnyttelse af ålegræs og tang, genanvendelse af muslingeskaller samt landbaserede produktionsformer for fisk og skaldyr. Disse tilgange har til formål at udnytte marine ressourcer mere bæredygtigt, genbruge dem og gentænke deres anvendelse – ikke kun i fødevarerproduktion, men også inden for bioteknologi, byggeri og materialeudvikling.

På netværksniveau er blandt andre Nordverbund Marine Biotechnology aktiv med at samle aktører fra forskning og praksis.

Cirkulær økonomi og bæredygtig ressourceanvendelse

Regionen rummer en række initiativer inden for cirkulær økonomi. Det omfatter industrielle symbioseprojekter, som dem i Kalundborg (Kalundborg Symbiose), hvor restprodukter fra industri og kommunale forsyninger genanvendes, samt projekter med fokus på udnyttelse af biogene reststrømme, eksempelvis Lübecker Reste, der indsamler og analyserer data om organisk affald med henblik på energiproduktion.

Yderligere eksempler er projekter inden for produktion af biokul (SkyClean) samt Interreg-projekter, der arbejder med udvikling af nye biobaserede materialer fra fødevarerindustriens reststrømme, herunder myceliebaserede materialer.

Fødevarer

Femernbælt-regionen er samtidig en markant fødevareregion med en stærk lokal forankring. Initiativer som den danske Fødevarealliancen fremmer regional produktion og forbrug og bidrager dermed til reduktion af CO₂-udledning samt styrkelse af regional værdiskabelse og mindre afhængighed af globale forsyningskæder. Danmark er desuden siden år 2000 anerkendt af EU som vinproducerende land – Europas nordligste vindistrikt – hvor vinene i stigende grad positionerer sig internationalt som kvalitetsprægede nicheprodukter. Særligt alkoholreducerede og alkoholfri varianter imødekommer aktuelle forbrugertendenser. Denne udvikling – ikke mindst indenfor de alkohol-reducerede produkter- baserer sig på ny viden og nye muligheder indenfor biosolutions.

Klyngestrukturer og støtteinstrumenter

Sektoren understøttes af en række veletablerede klynge- og netværksstrukturer, herunder:

- Centrum Industrielle Biotechnologie (CIB) på Technische Hochschule Lübeck (DE)
- Campus Kalundborg (DK)
- Food & Bio Cluster (DK)
- foodRegio (DE)
- Life Science Nord (DE)
- KnowledgeHub Zealand (DK)
- Helix Lab (DK)

Disse aktører spiller en central rolle i forhold til netværksdannelse, synlighed og videns- og teknologioverførsel mellem forskning, erhvervsliv og politiske beslutningstagere.

Projekt	Kort beskrivelse	Lokation
Biosolutions Zealand	Dansk fyrtårnsindsats, der samler virksomheder, forskning og offentlige aktører om udvikling, test og markedsmodning af bioteknologiske løsninger. Fokus på adgang til netværk, test- og pilotfaciliteter samt støtte til vækst og skalering.	Sjælland (DK)
Bluu GmbH	Startup inden for alternative proteiner med fokus på bioteknologiske metoder til bæredygtig fødevareproduktion.	Hamburg (DE)
Campus Kalundborg	Opbygning af nyt uddannelses- og kompetencecenter med fokus på bioteknologi, Industri 4.0 og bæredygtig produktion i tæt samarbejde med industrien.	Kalundborg, Region Sjælland (DK)

CIB – Centrum for Bioteknologi	Kompetencecenter for bioteknologi med fokus på fermentering og anvendelsesorienterede projekter i samarbejde med regional fødevarerindustri.	Lübeck (DE)
CIB: Waste Streams	Forsknings- og vidensoverførselsaktiviteter med fokus på analyse og udnyttelse af affalds- og reststrømme fra bioteknologiske og fødevarerelaterede processer.	Lübeck (DE)
FermHub Zealand	Test- og skaleringsinfrastruktur til overførsel af food- og bioinnovationer fra laboratorieskala til pilotskala.	Gørlev (DK)
Gateway49	Startup-accelerator med seed-finansiering , mentoring og adgang til relevante netværk.	Lübeck (DE)
Hansebelt Innovationsmatrix	Transfer- og kommunikationsplatform ml. videregående uddannelser og industri. Fokus på ernæring og bioøkonomi.	Lübeck (DE)
Lübecker Reste	Indsamling og analyse af data om biogene affaldsstrømme fra fødevarerhvervet med henblik på energimæssig udnyttelse.	Lübeck (DE)
MAAKOMAL	Forskningsprojekt om mikrobiel nedbrydning af olie- og fedtaflejringer i kloaksystemer.	TH Lübeck, BMBF FH Kooperativ
Madens Folkemøde	Regional arrangementsrække med smagsprøver, madkonkurrencer og fødevaremarkeder til styrkelse af regional fødevarerkultur.	Nykøbing (DK)
Myco.based	Interreg-projekt med fokus på udvikling af biobaserede materialer på myceliebasis ved brug af reststrømme fra fødevarerindustrien.	Hochschule Flensburg og AalborgUniversitet, Esbjerg
Nordverbund Marine Biotechnology	Netværk, der fremmer marin bioteknologi gennem samarbejde mellem forskning, erhvervsliv og politik.	Kiel (DE)
Precise	Interreg-projekt med fokus på tidlig detektion af fødevarerfordærv via elektronisk sensorik ("elektronisk næse").	TH Lübeck, Hochschule Flensburg, SDU...
SkyClean	Udvikling af teknologier til CO ₂ -binding og -lagring i form af biokul til jordforbedring.	København, Give, Århus (DK)
Kalundborg Symbiose	Industriel symbiose med fokus på genanvendelse af reststrømme fra industri og kommunale forsyningsvirksomheder.	Kalundborg (DK)

Oversigt over igangværende projekter med relevans for fødevarer- og bioteknologisektoren

Derudover blev der peget på en række forhold, som ikke direkte kan henføres til fødevare- og bioteknologisektoren i Femernbælt-regionen, men som alligevel har en indirekte betydning for sektorens udvikling. Det gælder blandt andet europæiske støtte- og netværksstrukturer som Enterprise Europe Network. Ligeledes blev der henvist til bredere geografiske sammenhænge, f.eks. Sydsverige, hvor aktører som Tetra Pak kan fungere som vigtige drivkræfter for innovation.

Supplerende blev SUBMARINER Network fremhævet – en international alliance, der arbejder for bæredygtig udnyttelse af marine ressourcer i Østersøområdet. Endelig spiller overordnede regulatoriske rammevilkår på både europæisk og nationalt niveau en væsentlig rolle, idet de i høj grad er bestemmende for, under hvilke betingelser innovationer kan udvikles, testes og bringes på markedet.

4.2 Potentiale i regionen

Med afsæt i den eksisterende projektportefølje og gennem målrettede drøftelser med deltagerne blev der identificeret centrale potentialeområder, som er af særlig betydning for den fremtidige udvikling af fødevare- og bioteknologisektoren i regionen.

Kategori	Potentialeområde
Ernæring	Sund, økonomisk overkommelig og i stigende grad personaliseret ernæring i lyset af den demografiske udvikling
Ernæring	Reduktion af forbruget af animalske produkter og udvikling af sunde alternativer, fx kød- og osteerstatninger
Primærproduktion	Bæredygtig og robust fødevareproduktion, herunder lokal produktion og nye fødevarekoncepter
Primærproduktion	Håndtering af praktiske og etiske udfordringer i primærproduktionen som et fælles samfundsansvar
Bæredygtighed og værdier	Integration af økologiske, etiske og sociale dimensioner i fødevare- og bioteknologiske systemer
Cirkulær økonomi	Cirkulær økonomi på tværs af hele værdikæden, herunder affaldshåndtering
Cirkulær økonomi	Systematisk udnyttelse af rest- og sidestrømme, blandt andet via fælles dansk-tyskt datagrundlag
Regional sammenhængskraft	Opbygning af et grænseoverskridende bioøkonomisk økosystem ("Biocon Belt")

Regional sammenhængskraft	Etablering af grænseoverskridende klynger og styrket funktionel sammenkobling via Femernbælt-tunnelen
Regional sammenhængskraft	Øget transparens, vidensdeling og synlighed af eksisterende kompetencer
Regional sammenhængskraft	Tæt tværsektoriel sammenkobling mellem universiteter, klyngeorganisationer og virksomheder
Robusthed (resiliens)	Større mangfoldighed og øget samspil i lokale fællesskaber samt øget regional værdiskabelse
Robusthed (resiliens)	Opbygning af mere uafhængige og modstandsdygtige regionale strukturer som reaktion på geopolitiske usikkerheder
Teknologi og infrastruktur	Effektive løsninger inden for rensning, forarbejdning samt test-, pilot- og skaleringsinfrastruktur
Erhverv og omstilling	Bevægelse fra ensidigt fokus på omsætning mod intelligent og bæredygtig værdiskabelse
Arbejdskraft	Rekruttering, udvikling og fastholdelse af kvalificeret arbejdskraft gennem målrettede programmer
Arbejdskraft	Fælles dansk-tysk universitetsundervisning samt grænseoverskridende case competitions
Governance og rammevilkår	Intuitiv og innovationsvenlig regulering til understøttelse af nye løsninger

Oversigt over identificerede potentialeområder for fødevarer- og bioteknologisektoren

Bidragene tydeliggør, at teknologiske fremskridt, samfundsmæssige forandringer og geopolitiske rammevilkår i lige høj grad fungerer som drivkræfter og yderligere understreger behovet for en strategisk, grænseoverskridende tilgang.

Fødevarer, primærproduktion og regional robusthed

Et gennemgående tema i drøftelserne var den demografiske udvikling og den deraf følgende stigende efterspørgsel efter et langt og sundt liv (longevity). I den sammenhæng blev der peget på den voksende betydning af sund, økonomisk overkommelig og samtidig mere personaliseret ernæring.

Tæt forbundet hermed er det ofte fremhævede behov for en omstilling af fødevareproduktionen. En bæredygtig udvikling af landbrug og fødevareerhverv blev identificeret som et centralt innovationsfelt. Særligt reduktion af forbruget af animalske produkter samt udvikling af sunde alternativer til kød- og mejeriprodukter blev fremhævet. Disse forandringer ses ikke alene som et bidrag til klimaindsatsen, men også som et svar på sundhedsmæssige, etiske og samfundsmæssige krav.

Der blev desuden gentagne gange peget på nødvendigheden af at styrke robustheden i de regionale fødevaresystemer. Lokal fødevareproduktion og nye fødevarekoncepter betragtes som nøgler til at mindske afhængigheder og øge forsyningssikkerheden – ikke mindst i lyset af geopolitiske usikkerheder.

Udfordringer i primærproduktionen, herunder stigende omkostninger, mangel på kvalificeret arbejdskraft og etiske problemstillinger, bør fremover i højere grad forstås som et fælles ansvar for erhvervsliv, forskning og politik.

Cirkulær økonomi

Et andet tydeligt fokusområde var cirkulær økonomi, som blev drøftet i flere sammenhænge. Ud over generelle cirkulære principper inden for fødevare- og bioteknologisektoren blev der særligt lagt vægt på cirkulær økonomi i relation til affalds- og sidestrøms-management. Deltagerne ser et betydeligt potentiale i en mere systematisk udnyttelse af hidtil uudnyttede sidestrømme fra landbrug og fødevareforarbejdning. I den forbindelse blev der foreslået etablering af en fælles dansk-tysk database over tilgængelige sidestrømme for at øge transparensen, lette samarbejdet og muliggøre ny værdiskabelse.

Regional sammenhængskraft

Ligeledes gik ønsket om øget transparens og bedre vidensdeling igen i drøftelserne. Større åbenhed kan ikke alene fremme udvekslingen af best practices, men også bidrage til at forebygge uønskelige udviklinger og misbrug. Tæt knyttet hertil er behovet for at synliggøre eksisterende kompetencer og styrke den interne netværksdannelse på tværs af sektorer – fra universiteter og klyngeorganisationer til virksomheder.

På et mere strukturelt niveau blev opbygningen af grænseoverskridende klynger fremhævet som et centralt redskab til at styrke regionens innovationskraft på lang sigt. Femernbælt-tunnelen ses i den sammenhæng som et afgørende infrastrukturelt element, der kan understøtte en tættere funktionel sammenkobling af regionerne og skabe grundlag for nye samarbejdsformer. I forlængelse heraf blev visionen om et grænseoverskridende bioøkonomisk økosystem – Biocon Belt – drøftet som et langsigtet perspektiv.

Teknologi og infrastruktur

Teknologiske aspekter spillede ligeledes en væsentlig rolle i drøftelserne. Ud over nye teknologier generelt blev der særligt peget på test-, pilot- og skaleringsfaciliteter som et område, hvor eksisterende styrker kan udbygges for at fremskynde overgangen fra forskning til praktisk anvendelse. Hertil kommer rengørings- og forarbejdningsteknologier, som kan gøre processer mere effektive og reducere både tidsforbrug og omkostninger.

Arbejdskraft og kompetencer

Et andet tilbagevendende tema vedrørte arbejdskraft og kompetenceudvikling. Rekruttering, udvikling og langsigtet fastholdelse af talenter blev identificeret som en central udfordring. Der blev foreslået målrettede programmer til talentudvikling samt grænseoverskridende formater som case competitions og fælles dansk-tysk universitetsundervisning inden for fødevarer og bioteknologi.

Rammevilkår og mentalitetsændring

Drøftelserne blev afrundet med perspektiver på governance og rammevilkår. En intuitiv og innovationsvenlig regulering blev fremhævet som en vigtig forudsætning for, at nye løsninger kan udvikles og implementeres uden unødige barrierer. Samtidig blev behovet for en mentalitetsændring adresseret: fra ensidigt fokus på omsætningsvækst mod en mere værdiskabende og bæredygtig økonomisk logik.

Samlet set tegner deltagernes bidrag et klart billede: De største potentialer findes dér, hvor teknologisk innovation, bæredygtighed, regional robusthed og grænseoverskridende samarbejde forenes.

Fokus på tre prioriterede fremtidstemaer

På baggrund af de mange identificerede potentialeområder blev tre centrale fremtidstemaer prioriteret:

- Udvikling og fastholdelse af kvalificeret arbejdskraft
- Regionen som førende bioøkonomisk økosystem
- Fremtidssikret ernæring og fødevareproduktion

I det følgende præsenteres de tre temaområder hver for sig.

4.3 Udvikling og fastholdelse af arbejdskraft

Sikringen af kvalificeret arbejdskraft og den målrettede udvikling af talenter er blandt de centrale forudsætninger for den langsigtede konkurrenceevne i fødevare- og bioteknologisektoren i Femernbælt-regionen. Både virksomheder og forskningsinstitutioner står i stigende grad i international konkurrence om kvalificerede medarbejdere. Samtidig medfører demografiske forandringer, teknologisk udvikling og nye kompetencekrav ændrede kvalifikationsprofiler på tværs af hele værdikæden.

I den sammenhæng har det grænseoverskridende samarbejde mellem Danmark og Tyskland en særlig betydning. Regionen rummer et potentiale for i højere grad at koble eksisterende uddannelses-, efteruddannelses- og innovationsstrukturer og i fællesskab udvikle nye tilgange til identifikation, kvalificering og langsigtet fastholdelse af talenter.

Talentudvikling som nøgle til Femernbælt-regionens fremtid

Målet er at styrke Femernbælt-regionens attraktivitet som arbejds- og karriereregion for faglært og højtuddannet arbejdskraft inden for fødevareerhverv og bioteknologi. Grænseoverskridende samarbejder mellem uddannelsesinstitutioner, erhvervsliv og den offentlige sektor skal bidrage til tidlig identifikation og udvikling af talenter samt skabe attraktive og langsigtede perspektiver i regionen.

Indsatsen henvender sig bevidst til flere målgrupper: unge under uddannelse, internationale medarbejdere, erfarne specialister samt nuværende ansatte, hvis kompetencer skal videreudvikles i tråd med principperne om livslang læring.

Roadmap: Centrale tiltag og milepæle

Den udarbejdede roadmap beskriver en flertrinsindsats, der dækker hele talentets værdikæde. På kort sigt foreslås etablering af enkle tiltag såsom årlige grænseoverskridende case competitions med henblik på at øge synligheden, engagere talenter tidligt og styrke samspillet mellem studerende, uddannelsesinstitutioner og virksomheder.

Parallelt peges på opbygningen af en fælles praktikdatabase, der skal gøre internationale praktikophold mere tilgængelige og understøtte mobilitet. Samtidig skal uddannelses- og karrieremuligheder i regionen formidles mere systematisk for at synliggøre de mange eksisterende muligheder.

På mellemlang sigt er fokus rettet mod en styrkelse af samarbejdet mellem universiteter og øvrige uddannelsesinstitutioner. Da disse selv fastlægger deres studieudbud, skal fælles uddannelser, valgmoduler og digitale undervisningsformater i vid udstrækning udvikles nedefra i uddannelsessektoren. Her nævnes blandt andet online-mikromoduler, fælles undervisningsforløb og microcredentials som fleksible, certificerede efteruddannelses tilbud.

Et yderligere centralt indsatsområde er erhvervsuddannelserne. Grænseoverskridende uddannelsesforløb – eksempelvis med fokus på højt specialiserede kompetencer – vurderes som et væsentligt redskab til at imødekomme industriens behov for arbejdskraft. I den forbindelse kan Elly-Heuss-Knapp-Schule i Neumünster fremhæves som Europaskole, der aktivt arbejder med internationale udvekslingsformater og praktikophold i udlandet og dermed understøtter grænseoverskridende uddannelsesveje.

På lang sigt er ambitionen at forankre initiativerne i permanente strukturer, f.eks. gennem etablering af et rådgivende organ med repræsentanter fra erhvervsliv, uddannelsesinstitutioner og regioner, formaliserede partnerskaber mellem uddannelsesinstitutioner samt målrettede programmer for livslang læring. Som et tydeligt eksempel på forstærket dansk fokus på uddannelse og kompetenceudvikling skal den store nye satsning omkring Campus Kalundborg fremhæves.

Roadmap "Udvikling og fastholdelse af arbejdskraft"

Vision: Fehmarnbelt-regionen bliver en modelregion for grænseoverskridende udvikling og fastholdelse af faglært arbejdskraft. Regionen betragtes som et attraktivt arbejds- og boligområde for faglært arbejdskraft inden for fødevarer- og bioteknologiindustrien.

Fase 01

Fase 02

Fase 03

Synlighed og vidensudveksling - kort sigt

Årlige grænseoverskridende case competitions / hackatons:

Samler studerende, uddannelsesinstitutioner og virksomheder og skaber tidlig synlighed om karrieremuligheder i regionen.

Fælles praktikdatabase:

Skaber transparens om praktikmuligheder og letter adgangen til internationale praktikophold og mobilitet.

Integration af uddannelse og kompetenceudvikling - mellemlangt sigt

Grænseoverskridende videregående uddannelse:

Fælles studieprogrammer, valgmoduler, online-mikromoduler og fleksible microcredentials.

Grænseoverskridende erhvervsuddannelsesforløb:

Målrettet kvalificering af specialiserede fagprofiler, f.eks. inden for laboratorie- og procesteknologi.

Langsigtet talentfastholdelse og strukturel forankring - langt sigt

Programmer for livslang læring:

Systematisk kompetenceudvikling og opkvalificering af den eksisterende arbejdsstyrke.

Permanente partnerskaber:

Institutionalisering af samarbejder mellem erhvervsliv, uddannelsesinstitutioner og regioner, herunder etablering af rådgivende fora.

Projektet „Fehmarn BioLink

Et centralt, praksisnært omdrejningspunkt for de beskrevne strategiske tilgange er projektet Fehmarn BioLink, som gennemføres i perioden fra den 1. april 2026 til den 30. marts 2027. Det dansk-tyske uddannelses- og innovationsprojekt har til formål at styrke samarbejdet mellem erhvervsuddannelser, videregående uddannelsesinstitutioner og virksomheder inden for BioSolutions- og bioteknologisektoren i Femernbælt-regionen. Målet er at tiltrække unge til branchen på et tidligt tidspunkt, tilbyde praksisnær kvalificering og synliggøre regionale karriereveje.

Fehmarn BioLink er støttet af Interreg Deutschland–Danmark og Region Sjælland og er koordineret af Erhvervshus Sjælland. Projektet forbinder blandt andet Kalundborg med uddannelses- og forskningsinstitutioner i Lübeck og øvrige dele af Femernbælt-regionen. Gennem formater som praktikophold, case competitions, workshops og studieture skabes konkrete koblinger mellem uddannelse, forskning og erhvervsliv. Med et samlet budget på omkring 2,4 mio. DKK yder projektet et bidrag til realiseringen af roadmappen for udvikling og fastholdelse af arbejdskraft og talenter.

Udfordringer og muligheder

Opbygningen af et grænseoverskridende talentøkosystem i Femernbælt-regionen er forbundet med en række strukturelle udfordringer. Den geografiske nærhed til store arbejdsmarkeder som Hamborg og København øger konkurrencen om kvalificeret arbejdskraft. Samtidig ændrer de politiske rammevilkår sig på dansk side: Fra den 1. januar 2027 sammenlægges Region Sjælland og Region Hovedstaden til den nye Region Østdanmark. Denne forvaltningsreform medfører en ny organisering af regionalpolitiske ansvarsområder og eksisterende samarbejdsstrukturer, som er opbygget over en årrække. (Ændringen har dog ingen konsekvenser for den geografiske afgrænsning af Interreg-programmet.)

Uafhængigt heraf eksisterer der fortsat operationelle barrierer for grænseoverskridende uddannelses- og arbejdsmodeller. Komplekse støtte- og finansieringslogikker samt retlige rammer – særligt inden for indvandring og opholdsregler – kan vanskeliggøre mobilitet og rekruttering af talenter, ikke mindst studerende fra tredjelande. Hertil kommer praktiske forhold som mangel på boliger, infrastrukturelle udfordringer og sproglige barrierer i undervisningen, som yderligere kan besværliggøre etableringen af fælles formater.

Omvendt findes der også velafprøvede rammer, som understøtter kvalificering og mobilitet. For studerende udgør institutioner som Studiekollegiet i Slesvig-Holsten en vigtig tilgang til bolig, idet tilbuddene herfra henvender sig til internationale ansøgere, der med deres udenlandske skoleeksamen ikke har direkte adgang til videregående uddannelser i Tyskland. Hertil kommer internationale programmer som Erasmus+, der gennem mange år har bidraget væsentligt til mobilitet blandt studerende i Europa. Med åbningen af Femernbælt-tunnelen forbedres den fysiske mobilitet mellem Danmark og Tyskland markant for studerende, arbejdskraft og virksomheder, hvilket samlet set vil øge attraktiviteten af grænseoverskridende uddannelses- og karriereforløb.

Perspektiv

Roadmappen tydeliggør, at udvikling og fastholdelse af arbejdskraft og talenter ikke bør betragtes som enkeltstående initiativer, men som en langsigtet, fælles udviklingsopgave. Det bliver afgørende gradvist at forankre velfungerende tiltag og samtidig igangsætte nødvendige strukturelle tilpasninger.

Hvis det lykkes at styrke den grænseoverskridende koordinering mellem uddannelsesinstitutioner, erhvervsliv og politiske aktører, kan Femernbælt-regionen udvikle sig til et endnu mere attraktivt område for talenter – ikke blot som indgang til arbejdsmarkedet, men også som ramme for varierede og langsigtede karriereforløb.

4.4 Regionen som førende bioøkonomisk økosystem

Bioøkonomien får globalt stadig større betydning og er også på europæisk plan forankret som et strategisk indsatsområde for innovation, beskæftigelse og cirkulær økonomi. For Femernbælt-regionen åbner dette en mulighed for systematisk at samle og videreudvikle eksisterende styrkepositioner inden for fødevarer, bioteknologi, forskning og industri på tværs af landegrænsen. Med arbejdstitlen "Biocon Belt" skitseres et langsigtet, dansk-tysk bioøkonomisk økosystem baseret på samarbejde, transparens og fælles innovationskraft.

Biocon Belt er tænkt som en grænseoverskridende Triple Helix-struktur, hvor erhvervsliv, forskning og offentlige aktører arbejder tæt sammen. Formålet er at skabe bedre sammenhæng mellem eksisterende initiativer, igangsætte nye samarbejder og positionere regionen internationalt som et stærkt og konkurrencedygtigt bioøkonomisk knudepunkt. Regionen råder allerede over markante forudsætninger, blandt andet i form af stærke forsknings- og uddannelsesmiljøer som Technische Hochschule Lübeck samt store internationale virksomheder som Novo Nordisk A/S, Novonesis, Dräger m.fl.

Målbillede: Et grænseoverskridende bioøkonomisk økosystem

På længere sigt er ambitionen, at Biocon Belt etablerer sig som et af Nordeuropas førende bioøkonomiske økosystemer. Regionen skal internationalt opfattes som et sted, hvor innovative biosolutions udvikles, skales succesfuldt og omsættes til markedsmodne løsninger. Det forudsætter ikke alene teknologisk styrke, men også evnen til at arbejde på tværs af sektorer, tiltrække og fastholde talenter samt udvikle bæredygtige forretningsmodeller.

Et ambitiøst, men bevidst langsigtet mål er at gøre Biocon Belt til en globalt anerkendt region frem mod 2035. Synlige milepæle på vejen kan f.eks. være etableringen af et fælles kontor i Bruxelles med henblik på at styrke den europæiske forankring eller et fælles internationalt aftryk – for eksempel i form af en delt pavillon på en verdensudstilling (Expo).

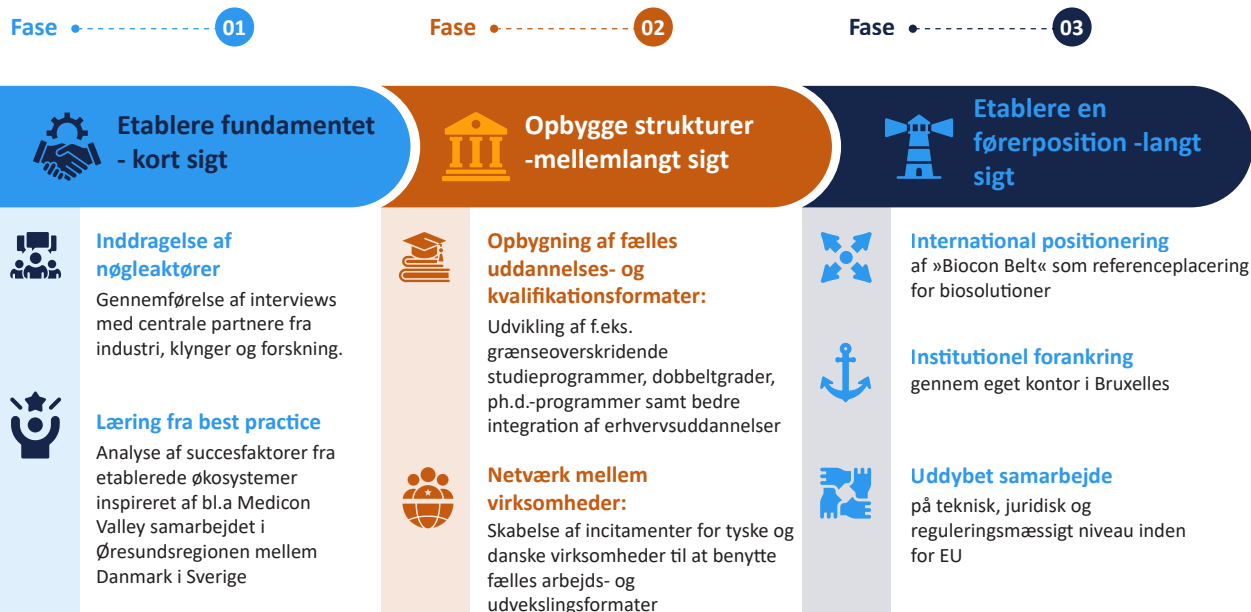
Roadmap 2035

Roadmappen for Biocon Belt er opbygget i tidsmæssigt sammenhængende faser. På kort sigt er fokus rettet mod fælles orientering. I de kommende måneder skal centrale industrielle aktører interviewes, og nøglestakeholders fra klynger, erhvervsorganisationer, forskningsinstitutioner og innovationshubs inddrages. Formålet er at afprøve relevansen af Biocon Belt-idéen set fra industriens perspektiv og identificere konkrete behov. Som supplement skal erfaringer fra Medicon Valley – et internationalt life science-cluster i Øresundsregionen mellem Østdanmark og Sydsverige – analyseres systematisk, blandt andet med henblik på medlemsrekruttering, governance-strukturer og bæredygtige finansieringsmodeller.

I den kort- til mellemlange fase er fokus på netværksopbygning og vidensopbygning. Transnationale møder, studieture og grænseoverskridende arrangementer skal bidrage til at skabe kendskab mellem aktørerne og danne grundlag for konkrete samarbejder. Parallelt hermed videreføres og udbygges forskellige kortlægningsaktiviteter. Ud over allerede eksisterende oversigter over værdifulde sidestrømme skal der gennemføres yderligere kortlægning af blandt andet nøglepersoner, lovende startups og regionale kompetenceområder. Målet er at gøre regionens faktiske styrker tydeligt synlige og anvende dem målrettet som afsæt for den videre udvikling.

Roadmap »Regionen som førende økosystem inden for bioøkonomi«

Vision: Etablering af »Biocon Belt« som det førende bioøkonomiske økosystem i Nordeuropa

I et mellemlangt perspektiv skal de strukturelle elementer styrkes. Det omfatter fælles uddannelses- og kompetenceudviklingsformater som grænseoverskridende studieprogrammer, "double degrees" eller praksisnære ph.d.-forløb (fx i regi af Helix Lab). Samtidig skal erhvervsuddannelserne i højere grad integreres og positioneres mere attraktivt for at imødekomme bioøkonomiens behov for kvalificeret arbejdskraft på en helhedsorienteret måde. Også midlertidige arbejds- og udvekslingsordninger mellem virksomheder på begge sider af Femernbælt ses som et vigtigt redskab.

På langt sigt stiler roadmappen mod international synlighed og institutionel forankring. Biocon Belt skal fungere som reference for biosolutions i Nordeuropa med tæt samarbejde på teknisk, juridisk og regulatorisk niveau – både inden for EU og også bredere internationalt. Etableringen af et fælles kontor i Bruxelles kunne styrke tilknytningen til europæiske netværk og støtteprogrammer samt samle regionens interesser.

Udfordringer og muligheder

Opbygningen af et sådant bioøkonomisk økosystem er forbundet med en række udfordringer. Særligt institutionelle støttelogikker, parallelle – og til dels konkurrerende – initiativer samt den begrænsede transnationale orientering i eksisterende klynger kan vanskeliggøre samarbejdet. Derudover blev inddragelsen af lokal- og kommunalpolitik samt en klar formulering af merværdien for erhvervslivet identificeret som kritiske faktorer.

Hertil kommer regionens særlige struktur med stærkt landligt prægede områder, som adskiller sig markant fra kendte innovationsmiljøer som Silicon Valley eller Medicon Valley.

Netop denne udgangssituation rummer imidlertid også betydelige muligheder. Regionen har en lang tradition for fødevareproduktion og en mangfoldig aktørstruktur. Øget transparens, fælles finansierings- og støtteindsatser, private investeringer og "reelle" samarbejder, der udspringer af personlige relationer, kan skabe ny dynamik. Biocon Belt kan samtidig udvikle sig til et fagligt og geografisk "hjem" for talenter inden for bioøkonomien. Patenter fungerer her ikke blot som målbare indikatorer for regional innovationskraft, men bidrager også til at sikre en langsigtet finansiering.

Perspektiv

Biocon Belt er tænkt som en langsigtet udviklingsproces, der gradvist opbygges og professionaliseres over tid. Allerede i de kommende måneder kan der iværksættes de første konkrete initiativer, som bevidst holdes enkle – "lavtærsklede" for tidligt at skabe dynamik og opbygge tillid. Afgørende bliver det at kvalificere idéen om Biocon Belt i tæt samspil med de relevante aktører på et tidligt tidspunkt, så de planlagte aktiviteter fra start møder opbakning og skaber en tydelig merværdi.

En særlig mulighed ligger i at trække på erfaringerne fra Medicon Valley. Socioøkonomiske og geografiske forskelle til trods, kan erfaringer derfra dog give værdifuld inspiration og øge projektets succesmuligheder. Hvis det lykkes at overføre disse indsigter til Femernbælt-regionens særlige styrkepositioner, kan Biocon Belt frem mod 2035 etablere sig som et internationalt synligt bioøkonomisk økosystem og yde et væsentligt bidrag til en bæredygtig økonomisk udvikling i Danmark, Tyskland og Europa.

4.5 Fremtidssikret ernæring og fødevareproduktion

Omstillingen af fødevarsystemerne er blandt de mest centrale samfundsmæssige og økonomiske udfordringer i de kommende år. Stigende sundhedsudgifter, miljøbelastninger og en voksende bevidsthed blandt forbrugerne peger på et klart behov for, at fremtidens ernæring bliver mere bæredygtig, sund og samtidig økonomisk overkommelig. For Femernbælt-regionen indebærer dette en mulighed for at påtage sig en aktiv rolle og vise nye veje inden for fødevareproduktion og-forarbejdning.

Den roadmap, der er udarbejdet på baggrund af workshoppen, har til formål at betragte ernæring i et helhedsperspektiv – som et samspil mellem produktion, forarbejdning, forbrug, regulering og uddannelse. Ernæring forstås her ikke isoleret, men som et strategisk greb til forebyggelse, regional værdiskabelse og styrket robusthed.

Målbillede: Modelregion for sund ernæring

Kernen i roadmappen er ambitionen om at etablere Femernbælt-regionen som en modelregion for bæredygtig, lokal, økonomisk overkommelig og sund ernæring. Målbilledet forener miljømæssige, sundhedsmæssige og økonomiske hensyn: Fødevarer skal produceres med respekt for miljøet, være tilgængelige for brede befolkningsgrupper og samtidig bidrage aktivt til bedre folkesundhed.

Roadmap: Fremtidssikret ernæring og fødevarerproduktion

Vision: Omdannelse af fødevarer systemet i Fehmarnbælt-regionen til en pionerindsats inden for bæredygtig, sund og prisoverkommelig ernæring

Fase 01

Fase 02

Fase 03

„Tilpasning og netværk“ – kort sigt

Samling af centrale interessenter

Skabe en fælles forståelse af »sund ernæring« blandt politikere, erhvervslivet (især landbruget) og forbrugerne.

Udvidelse af aktøranalysen

Skabe et systematisk overblik over eksisterende lokationer, kompetencer og faciliteter som grundlag for samarbejde.

*Tænkningen ligger sig op af andre "NewFoodSystems" initiativer i både Danmark og Tyskland

Afprøvning og udformning – mellemlang sigt

Fremme af innovationer

Støtte start-ups og etablere test- og demonstrationsformater.

Uddannelses- og oplysningsformater:

Fremme sunde spisevaner gennem skoleprogrammer og forbedret fælles madlavning.

Politiske rammebetingelser:

Indføre incitamentssystemer, støtteprogrammer og minimumsstandards for offentlige institutioner såsom hospitaler.

Skabe effekt og skalere – langt sigt

Synliggørelse af succesfulde tiltag:

Gennem showcases, madfestivaler og besøg fremhæves positive eksempler og inspirerende forsøg

Referencerum for bæredygtig ernæring:

Skalering og konsolidering af gennemprøvede løsninger for at positionere regionen som en modelregion på lang sigt, øge den regionale værdiskabelse, øge forsyningssikkerheden og aflaste sundhedssystemet.

Roadmap: Fra fælles forståelse til implementering

Roadmappen følger en trinvis tilgang med tre faser. Faserne bygger indholdsmæssigt på hinanden, men behøver ikke nødvendigvis at blive gennemført strengt sekventielt. I den første fase samles de relevante interessenter og afstemmes omkring fælles målsætninger. Det omfatter blandt andet repræsentanter fra politik, erhvervsliv, landbrug, fødevarerforarbejdning, gastronomi, uddannelsesinstitutioner samt forbrugergrupper. I denne fase afklares centrale spørgsmål, herunder hvordan regionale, sunde og bæredygtige fødevarer målrettet kan fremmes, gøres økonomisk attraktive og tilgængelige for forbrugerne.

Parallelt hermed udvides den aktøranalyse, som er gennemført i regi af FBI-projektet. Målet er at skabe et systematisk overblik over eksisterende infrastrukturer i sektoren, hvor lokationer, kompetencer og anvendelsesmuligheder synliggøres. Denne transparens danner grundlag for målrettede investeringer, samarbejder samt udbygning af test- og demonstrationsfaciliteter.

Centrale aktiviteter på vejen mod at blive en modelregion omfatter tidlige uddannelses- og oplysningsinitiativer, f.eks. skoleprogrammer til fremme af sunde kostvaner samt videreudvikling af skole- og fællesspisningstilbud. Hertil kommer målrettet støtte til startups samt etablering af demonstrations- og testformater, hvor innovationer kan afprøves under praksisnære forhold.

Offentlig påvirkning – f.eks. gennem incitamentsordninger, skatte- og afgiftsmæssige styringsinstrumenter eller støtteprogrammer – skal understøtte udviklingen i retning af sunde og økonomisk overkommelige fødevarer. Supplerende kan overvejes minimumsstandards for offentlige institutioner som skoler, hospitaler og pleje- og omsorgstilbud.

Et yderligere centralt element er udnyttelsen af sidestrømme (sidestreams). Omdannelse af hidtil uudnyttede restprodukter til nye bioprodukter bidrager til at lukke kredsløb og til en mere effektiv udnyttelse af ressourcer.

I fase 3 skal succesfuldt gennemførte initiativer gøres aktivt synlige og deles. Formater som virksomheds- og lokalitetsbesøg, show cases og food festivals kan anvendes til at formidle erfaringer, øge accepten og inspirere til efterfølgelse. Målet er at skalere velfungerende løsninger og på lang sigt positionere Femernbælt-regionen som et referenceområde for fremtidssikret ernæring. Ved en vellykket implementering kan denne synlighed samtidig udvikle sig til en attraktiv profil også i et turismeperspektiv.

Udfordringer og muligheder

Drøftelserne viste, at implementeringen af en sådan roadmap er forbundet med en række udfordringer. Det gælder særligt finansieringss spørgsmål og den langsigtede økonomiske bæredygtighed i nye tilgange. Også prisniveau og forbrugeraccept spiller en central rolle, ligesom regulatoriske krav – især i relation til nye og alternative fødevarer – kan udgøre barrierer. Den tidlige og aktive inddragelse af landmænd som primærproducenter blev fremhævet som en afgørende succesfaktor.

Samtidig rummer området betydelige muligheder. Regionen har adgang til store mængder sidestrømme, som kan videreforarbejdes til bio produkter.

Demonstrations- og showcase-formater – f.eks. konceptet om et “fremtidens restaurant” – giver mulighed for at gøre innovationer konkrete og oplevelsesnære. Gennemsigtig mærkning af fødevarer, for eksempel med oplysninger om CO₂-aftryk eller næringsindhold, kan understøtte mere informerede forbrugerbeslutninger. På længere sigt kan der også opnås sundhedsmæssige gevinster: flere mennesker forbliver raske i længere tid, livskvaliteten forbedres, og de samfundsmæssige omkostninger i sundhedsvæsenet kan reduceres. Samtidig bidrager en mere bæredygtig ernæring til styrket regional selvforsyning og værdiskabelse.

Perspektiv

Roadmappen tydeliggør, at fremtidssikret ernæring ikke kan realiseres gennem enkeltstående initiativer, men forudsætter et koordineret samspil mellem mange aktører. Det bliver afgørende tidligt at udvikle fælles pejlemærker, udnytte eksisterende strukturer målrettet og sikre, at velfungerende tiltag systematisk udbredes.

Hvis det lykkes at koble uddannelse, innovation, regulering og praksis tættere sammen, kan Femernbælt-regionen positionere sig som en synlig modelregion for sund og bæredygtig ernæring. Dermed bidrager dette indsatsområde ikke blot til den regionale udvikling, men også til løsningen af bredere samfundsmæssige udfordringer.

5. Konklusion

Femernbælt-regionen rummer et betydeligt potentiale for udvikling inden for fødevarer og bioteknologi. Med afsæt i en mangfoldig projekt- og aktørstruktur er der identificeret tre prioriterede fremtids temaer, som gensidigt supplerer hinanden og tilsammen bidrager til at styrke regionens innovationskapacitet: udvikling og fastholdelse af arbejdskraft, positioneringen af regionen som et førende bioøkonomisk økosystem (Biocon Belt) samt fremtidssikret ernæring og fødevareproduktion.

Det står klart, at regionens langsigtede konkurrenceevne i høj grad afhænger af evnen til at identificere, uddanne og fastholde talenter over tid. Det forudsætter tættere sammenkoblede uddannelses- og kompetencestrukturer, tiltag der letter den grænseoverskridende mobilitet – f.eks. gennem adgang til økonomisk overkommelig bolig – samt opdaterede databaser over regionale karriere- og udviklingsmuligheder. Her spiller et målrettet regionalt markedsføringsarbejde, der synliggør attraktive karriere- og livsformer i Femernbælt-regionen, også en væsentlig rolle.

Disse indsatser understøttes af ambitionen om at opbygge et grænseoverskridende og internationalt anerkendt bioøkonomisk økosystem. Erfaringer fra etablerede succesmodeller viser, at udviklingen af en tydelig brancheprofil bidrager til øget synlighed over for talenter og samtidig styrker den økonomiske attraktivitet.

Femernbælt-regionen har gode forudsætninger for at udvikle innovativ bioteknologi og fremtidssikrede løsninger inden for ernæring og fødevareproduktion. Hertil bidrager både tilstedeværelsen af stærke virksomheder og højt specialiserede forsknings- og videns miljøer. Samtidig har workshopdrøftelserne tydeliggjort, at bæredygtig og sund ernæring ikke kan realiseres alene gennem teknologiske fremskridt, men kræver et samspil mellem hensigtsmæssige standarder, effektive incitamentsstrukturer, uddannelse og forbrugeraccept.

Et gennemgående resultat på tværs af alle temaområder er betydningen af grænseoverskridende og tværsektorielt samarbejde som en afgørende drivkraft for innovation. Fælles for alle temaer er desuden, at de tilhørende roadmaps bevidst er udarbejdet som strategiske pejlemærker og første udkast. Næste skridt er derfor at videreudvikle og prioritere dem i tæt dialog med yderligere interessenter og omsætte dem til konkrete handlinger. I forlængelse heraf skal finansieringsmuligheder afdækkes, ansvarsfordeling fastlægges, og der skal defineres klare rammer for opfølgning og monitorering af fremdriften.

Dokumentationen understreger, at Femernbælt-regionen har gode forudsætninger for på langt sigt at positionere sig som et innovativt, robust og internationalt synligt område inden for fødevarer- og bioteknologisektoren. Det bliver afgørende konsekvent at arbejde videre med de identificerede fremtids temaer og omsætte den igangsatte grænseoverskridende dialog til fælles handling.

6. Partnerne

Projektpartnere

/ Business

Lolland-Falster

Erhvervshus
SJÆLLAND

Kiel. **Kiwi**
Kiel
Wirtschafts-
förderung
Sailing City.

Zealand

Knowledge Hub Zealand
vidensmiljø i verdensklasse

RUC
Roskilde Universitet

**TECHNISCHE
HOCHSCHULE
LÜBECK**

Wirtschaftsförderung
LÜBECK GmbH

TZL
TECHNIKZENTRUM LÜBECK

Netzwerkpartnerne

Christian-Albrechts-Universität zu Kiel

Danske Maritime

D ENERGIECLUSTER
DIGITALES LÜBECK

 Fraunhofer

 Food & Bio Cluster
Denmark

 NÆSTVED

 **WE
BUILD
DENMARK**

maritimes cluster
norddeutschland

SDU
University of
Southern Denmark

DTU
